

ANKASAM bülten

6 Ağustos 2023
SAYI: 2023/31

Hindistan'da Yaklaşan G-20
Zirvesi ve Yenilenebilir Enerji:
Küresel Enerji Dönüşümü,
Yenilenebilir Enerji Alanında
Eğilimler ve Sınamalar

06

Çin-ABD Rekabeti
Bağlamında Solomon
Adaları

08

Özbekistan-Kırgızistan
Hattında Derin
İşbirliği

İÇİNDEKİLER

ANKASAM ANALİZ

- 03** Hindistan'da Yaklaşan G-20 Zirvesi ve Yenilenebilir Enerji: Küresel Enerji Dönüşümü, Yenilenebilir Enerji Alanında Eğilimler ve Sınamalar
Doç. Dr. Ali Oğuz DİRİÖZ
- 06** Çin-ABD Rekabeti Bağlamında Solomon Adaları
Zeki Talustan GÜLTEN
- 08** Özbekistan-Kırgızistan Hattında Derin İşbirliği
Şeyma KIZILAY
- 11** Alman Sağının Hedefi: Eski Avrupa'ya Dönüş
Dr. Doğancahan BAŞARAN
- 14** Kuzey Kore ile Batı Arasındaki Gerilimin Geleceği
Zeki Talustan GÜLTEN
- 16** Rusya Yeni Demografik Çöküşün Eşiğinde
Aidana BAKTYBEK KYZY
- 18** Taliban'ın DEAŞ Politikası
Ahmad Khan DAWLATYAR
- 21** Güney Kore-ABD İşbirliği Bağlamında Asya-Pasifik'teki "Nükleer Tehlike"
Zeki Talustan GÜLTEN
- 24** Cezayir Cumhurbaşkanı'nın Pekin Ziyareti
Dr. Doğancahan BAŞARAN
- 26** NATO'nun Çin'le Mücadele Planı Nedir?
Dr. Cenk TAMER

DERGİLER

- 29** Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi
Bölgesel Araştırmalar Dergisi

ANKASAM ANALİZ

Hindistan'da Yaklaşan G-20 Zirvesi ve Yenilenebilir Enerji: Küresel Enerji Dönüşümü, Yenilenebilir Enerji Alanında Eğilimler ve Sınamalar

G-20 Grubu'nun (G20) bakanlar düzeyindeki toplantıları şimdiden başladı ve Eylül 2023'te Hindistan'da yapılacak G20 Zirvesi, dünya liderlerinin katılacağı önemli bir forum olacak. Çevre, Uluslararası Para Fonu (IMF) tarafından öngörülen yeni kripto para düzenleme rejimi, yapay zeka (AI), jeopolitik ve jeo-ekonomi gibi birçok önemli konu ele alınacak.

Ev sahibi ülke Hindistan, küresel ısınmaya ve çevre sorunlarına açıkça dikkat çeken 'tek dünya, tek aile ve tek gelecek' sloganını ortaya attı. Bu makale, yaklaşan G-20 Zirvesi ışığında yenilenebilir enerji alanında küresel çapta kaydedilen ilerlemeyi değerlendirecektir. Küresel Enerji Geçişi ve Yenilenebilir Enerji eğilimleri ve sınamaları da ev sahibi ülke Hindistan'dan

Doç. Dr. Ali Oğuz DİRİÖZ

bazı örneklerle ele alınacaktır. Tahıl koridoru anlaşmasının şu ana kadar yenilenmemesi de (Temmuz 2023 itibarıyla anlaşma 3. kez uzatılmadı ve belirsizlikler devam ediyor) dahil olmak üzere Ukrayna ve Rusya'daki Savaş, küresel gıda güvenliğiyle ilgili konularda önemli belirsizlikler yarattı. Bu aynı zamanda ev sahibi ülke olan Hindistan'ın 2023 yılı itibarıyla Çin'i geride bırakarak dünyanın en kalabalık ülkesi haline gelmesinden bu yana yapılan ilk toplantı olacak. Bu nedenle, bu makale özellikle yaklaşmakta olan G20 Zirvesi'ni küresel zorluklar ışığında ve Hindistan'dan örneklerle irdelemektedir.

G20'nin 18. Zirve (devlet ve hükümet başkanları) toplantısı 9-10 Eylül 2023 tarihlerinde Hindistan'ın Yeni Delhi kentinde gerçekleştirilecektir. G20, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 5 Daimi üye ülkesinden (ABD, Rusya, Çin, Fransa ve Birleşik Krallık), Brezilya, Almanya, Hindistan, Güney Afrika ve Türkiye dahil olmak üzere diğer önde gelen 14 küresel ekonomiden ve bölgesel bir kuruluş olarak Avrupa Birliği'nin katılımıyla oluşur. Tipik olarak İspanya gibi bazı ülkeler daimi davetli misafirlere sahiptir. Bu zirve toplantıları ve Kongre Diplomasisi geleneği, 17. yüzyıldaki Vestfalya Barışı ve 19. yüzyıldaki Viyana Kongresi ve Avrupa Ahengi günlerine dayanmaktadır. Bu tür çok taraflı platformlarda somut sonuçlar her zaman hemen gözlemlenemese de, bunlar yine de çok taraflı diplomasi ve büyük güçler (küresel güçler) ve bölgesel güçler olarak kabul edilen oldukça büyük ekonomilere sahip ülkeler arasında diyalogu sürdürmek bakımından değerli ortamlar oluştururlar. Genellikle bu tür zirveler, zorlukların tartışıldığı, ancak sınırlı somut taahhütlerin verildiği bir istişare mekanizması işlevi görür. İklim Değişikliği, pek çok konuda çeşitli ve farklı siyasi konularına bakılmaksızın tüm G20 tarafından ele alınması gereken büyük bir ortak küresel sorun olarak akla gelmektedir.

'İklim Adaleti' ve 'Sürdürülebilir Kalkınma Hakkaniyeti'yle ilgili ana konulardan biri, gelişmiş ulusların birçoğunun belirli bir sanayileşme ve gelişme düzeyine ulaşmak için Küresel Güney'i uzun yıllar boyunca çevresel olarak kirlettiği ve sömürgeleştirdiği sorunudur. Ancak artık sömürgeleştirilmiş ve pek çok az gelişmiş bölgeye sahip bölgelerin, önemli ölçüde yatırım veya yenilenebilir enerji kaynakları gerektiren politikalar benimsemeleri beklenmekteydi. Her ne kadar teknoloji hızla gelişiyor olsa da, kömürle çalışan geleneksel santrallerden elde edilen enerji hala daha ucuz ve daha kolay elde edilebilmektedir, ancak bunun sonuçları da önemli miktarda emisyonla yol açılmasıdır. Hava kirliliği hem Çin'in hem de Hindistan'ın başkentlerinde önemli bir sorundur. Bu nedenle, temiz ve yenilenebilir enerjiye adil ve uygun fiyatlı erişim konusu, 2023 G20 ev sahibi ülkesi Hindistan tarafından Tek Dünya, Tek Aile, Tek Gelecek mottosuyla anlaşıldığı üzere vurgulanan ana konulardan biridir.

Hindistan geleneksel olarak anti-emperyalist ve post-kolonyal hareketlerde ses getiren önemli bir aktör olmuştur. Küresel Güney'de Hindistan'ın farklı aktörleri dengeleme politikası mevcuttur. Örneğin Hindistan bir yandan, ABD ile birlikte Dörtlül Devletler Grubuna (Quad) dahil oluyor (Hindistan Başbakanı Modi, Haziran 2023'te ABD'ye resmi bir ziyarette bulundu ve ABD Kongresi'ne hitap etti) ve diğer yandan BRICS (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin, Güney Afrika) grupları aracılığıyla Rusya ve Çin gibi OECD dışı ülkelerle geniş ilişkilere sahip oluyor. Hindistan aynı zamanda Şanghay İşbirliği Örgütü'nün (SCO) bir parçasıdır, ancak üye devletlerinin birçoğuyla görüş ayrılıkları yaşamaya devam etmektedir. Bununla birlikte, farklılıklara takılıp kalmadan barışçıl işbirliğini ilerletmek, bölgesel ve küresel istikrarı desteklemek için elzemdir. Ancak günümüzde, tek bir ülkenin kirliliği önemli küresel sorunlar yaratabileceğinden, iklim krizi sorunu daha fazla bölgesel ve küresel işbirliğini gerekli kılmaktadır.

Hindistan, birçok küresel sürdürülebilirlik ve yenilenebilir enerji girişimine üyelik de dahil olmak üzere, küresel politika alanında nispeten barışçıl bir üne sahiptir. Hindistan, Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı'nın (IRENA) bir üyesi ve Uluslararası Güneş Enerjisi İttifakı'nın (IRENA, 2023; Solar Alliance, 2023) kurucusudur. Özellikle Solar Alliance, Hindistan'daki mevcut Modi hükümeti tarafından büyük bir girişim niteliğine sahip olmuştur. Hindistan ayrıca artan yatırımlarla Rüzgar Enerjisi endüstrisinde önemli bir yatırımcı olmuştur. Asya'daki 'en temiz' ve en çevre dostu köylerden biri, yine Hindistan'da bulunan Mawlynnong köyüdür. Hindistan'ın kuzeydoğu kesiminde bulunan Mawlynnong'da plastiğe izin verilmez ve tipik olarak plastik atığı yoktur (varsa, bir geri dönüşüm merkezine götürülürler) ve köyün sak-

inleri günlük temizlik görevlerini üstlenirler ve her Cumartesi, haftalık görevlerinin köy muhtarı tarafından dağıtılması için toplanırlar (DEF, 2023). Yine de bu, dünyanın en kalabalık nüfuslu ülkesindeki sadece yaklaşık 500 nüfuslu küçük bir köy olduğundan, model şu ana kadar ulusal düzeye genişletilmemiştir. Bununla birlikte, (neo-Malthusçu bir bakış açısından bakıldığında) yüksek nüfus artışı, yüksek büyüme oranları nedeniyle dünyanın sınırlı doğal kaynaklarının çoğu üzerinde daha fazla strese neden olmaktan Hindistan'ın da sorumlu olduğu anlamına gelir. 2021'de COP-26'da (Birleşmiş Milletler İklim Konferansı), Hindistan 2070 yılına kadar net sıfır Sera Gazı (GHG) salınımı (emission) hedefi ilan etti. Bu hedefe ulaşmak kolay değildir ve her yıl yenilenebilir enerjiye, güneş ve rüzgar dahil, önemli yatırımlar gerektirecektir (Gupta, 2023). Ayrıca, küresel ısınma ve iklimle ilgili krizlerin bu hızla geliştiği gözönüne alındığında, 2070 yılına kadar sıfır emisyonla sahip olma hedefleri çok uzak olabilir ve bu on yıl içinde acilen iklim eylemine ihtiyaç bulunmaktadır.

Ortak küresel hedefler, gelecekte daha sürdürülebilir fırsatlar yaratmak için gelişmiş işbirliğini gerektirir. Bu bağlamda, örneğin, yeni Dünya Bankası Başkanı AJ Banga'nın Hindistan kökenli bir ABD vatandaşı olduğunu (Hindistan'da doğup büyümüş ve daha sonra ABD vatandaşlığına geçmiş) hatırlamak fayda vardır. Muhtemelen G20 zirvesine katılacak Hindistan kökenli önemli dünya liderleri arasında İngiltere Başbakanı Rishi Sunak (ve Başkan Biden katılmazsa muhtemelen ABD Başkan Yardımcısı Kamala Harris) yer almaktadır. Hindistan'ın hızla büyüyen nüfusu, gezegenimiz için çok sayıda fırsatın yanı sıra sınamalar da sunacaktır.

Bu bağlamda, G20 ile Türk Devletler Teşkilatı (TDT/OTS) gibi diğer kuruluşlar arasında daha fazla ortak toplantı gerçekleştirilmesi örneğindeki gibi, çeşitli örgütler arasında hızla ilerleyen işbirlikleri için makul, dengeli ve istikrarı yaygınlaştıran politikalar ve ilkeler geliştirilmenin önemi de vurgulanmalıdır. Bir G20 üyesi ve halen Avrupa Birliği'ne (AB) üyelik için aday bir ülke olarak Türkiye'nin, Yeşil Geçiş ilerletme normlarına ve değerlerine ve AB'nin Yeşil Mutabakatı ile uyumlu politikalara daha fazla uyması gerekmektedir. Bu tür değerler ve ilkeler, dünyanın en büyük demokrasisi ve şu anda dünyanın en kalabalık ülkesi olan ev sahibi ülke Hindistan tarafından da teşvik edilmeli ve benimsenmelidir. Bu nedenle G20 zirvesinde Türkiye'nin ve diğer G20 ülkelerinin yeşil ekonomi ve sürdürülebilirlik ilkelerini benimsemeye devam etmesi önemlidir. Ne yazık ki bu makale hazırlanırken, G20'nin Enerji Bakanları küresel emisyonların azaltılması ve enerji geçişine nasıl devam edileceği konusunda bir anlaşmaya varamadılar. G20 enerji bakanları, özellikle büyük petrol ihracatçıları Rusya ve Suudi Arabistan'ın itirazları nedeniyle, fosil yakıtların aşamalı olarak kaldırılmasıyla ilgili dil konusunda fikir ayrılığına düştüler (Nandi ve de Souza, 2023). Bununla birlikte, Temmuz 2023 Goa Enerji Bakanları toplantısıyla ilgili bir teselli, bu toplantının, Kasım – Aralık 2023 tarihleri arasında Dubai, BAE'de yapılacak olan COP-28 Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansı öncesinde önemli bir diyalogun gerçekleşmiş olmasına fırsat sağlamış bulunması diye düşünülebilir.

Türkiye açısından bakıldığında, Türkiye'nin Yeşil Mutabakata uyması aslında sadece AB ülkeleriyle ticarete avantaj sağlamaz, aynı zamanda diğer G20 ülkelerine de bu alandaki bilgi birikim mal ve hizmet ihracatı yaparak önemli kazançlar elde etmesi fırsatı verebilir. Ve ayrıca yenilenebilir enerjiye geçişte yeni teknolojiler sadece gezegenin ve gelecek nesillerin yararına olmakla kalmayıp, aynı zamanda ulusal enerji bağımsızlığı yolunda ilerlemek bakımından da önemli bir husustur.

ANKASAM ANALİZ

Çin-ABD Rekabeti Bağlamında Solomon Adaları

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'nün (NATO), Çin'e karşı uygulamaya çalıştığı çevreleme stratejisi, söz konusu aktörleri Asya-Pasifik'te ittifaklar yapmaya ve işbirlikleri inşa etmeye itmektedir. Nitekim bu amaçla bölgesel olarak tesis edilen müttefiklik ilişkilerinde Avustralya, Yeni Zelanda, Japonya, Güney Kore, Filipinler, Endonezya ve Vietnam'ın öne çıkan devletler olduğu söylenebilir.

Böylesi bir konjonktürde Çin'in bölgesel olarak yalnız kaldığı ve kendi kutbunu inşa etmeyi hedeflediği öne sürülebilir. Her ne kadar Çin'in Kuzey Kore ve Rusya gibi ülkelerle Batı karşıtlığı üzerinden dış politika üretim süreçlerinde bir ortaklık

ilişkisi bulursa da Pekin yönetiminin daha somut işbirlikleri için meşruiyet problemi yaşamayacağı aktörleri tercih etmeyi hedeflediği söylenebilir.

Bu bağlamda bölgedeki Batı temelli ittifaklara tam anlamıyla dahil olmamış ve Washington ile Pekin arasında daha dengeli bir duruş sergileyen, dış politika üretiminde kendi ulusal çıkarlarını önceleyen devletlerin dikkat çektiği ifade edilebilir.

Bu noktada Solomon Adaları ile Çin arasındaki yakınlaşmanın göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Çünkü Çin Devlet Başkanı Şi Cinping ile Solomon Adaları Başbakanı Manasseh Sogavare'nin 10 Temmuz 2023 tarihinde bir kapsamlı stratejik ortaklık

**Zeki Talustan
GÜLTEN**
ANKASAM
Asya-Pasifik
Araştırma Asistanı

duyurusu yaptıkları hatırlanmaktadır.[1] Sogavare, 9 Temmuz 2023 tarihinde Çin'in başkenti Pekin'e gitmiş ve Çin Başbakanı Li Qiang'le bir araya gelmiştir.[2] Söz konusu görüşmede Sogavare, şu ifadeleri kullanmıştır: [3]

"İlişkilerimizi geliştirmek ve ilerletmek için buradayız. Solomon Adaları'nın Çin'in kalkınma tecrübelerinden öğreneceği çok şey var."

Li ise aşağıdaki açıklamayı yapmıştır:[4]

"İki hükümet de karşılıklı saygı ve ortak kalkınmaya dayalı kapsamlı bir stratejik ortaklık kurmaya karar verdi. Çin ile Solomon Adaları arasındaki ilişki, oldukça hızlı bir biçimde ilerliyor. Bunun son derece verimli olduğu söylenebilir."

Tüm bu sözlerin yanı sıra Solomon Adaları, bahse konu olan görüşmenin akabinde 11 Temmuz 2023 tarihinde Pekin'de Büyükelçilik açmıştır. Nitekim bu büyükelçilik, iki ülkenin resmen diplomatik temaslara başlamasından dört yıl sonra açılmıştır. Sogavare, mevzubahis durumu iki ülkenin yönetimleri ve halkları arasındaki ilişkileri daha da geliştirmesi beklenen "büyük bir kilometre taşı" olarak tanımlamıştır.

Aynı zamanda Sogavare, gelecekte büyükelçilik aracılığıyla Honiara ile Pekin arasındaki ikili ilişkilerin, halklar arası bağların ve taraflar arasındaki müşterek değerlerin güçleneceğini vurgulamış, Çin'in büyük bir ülke olarak Solomon Adaları'nın güvenilir bir dostu olduğunu söylemiştir. Bu çerçevede Sogavare, Solomon Adaları gibi diğer Pasifik Ada ülkeleri için de Çin'le işbirliğini geliştirmenin önemiyet arz ettiğini ve Çin'in sunduğu kalkınma fırsatlarını kaçırmamanın "aptalca" olacağını belirtmiştir.[5]

Solomon Adaları'nın Çin'le 21 Eylül 2019 tarihinde diplomatik ilişkilere başlamasından yalnızca altı ay kadar sonra Kuşak ve Yol Girişimi'ne dahil olduğu[6] düşünüldüğünde, Honiara'nın Pekin için mühim bir müttefik olduğu çıkarımı yapılabilir.

Yukarda da bahsedildiği üzere, ABD-Çin rekabeti kapsamında Batı'nın Asya-Pasifik'teki ittifaklara ciddi önem verdiği bilinmektedir. Dolayısıyla bahse konu olan gelişmelerin Pekin'i de bölgesel işbirliklerine yönlendirdiği iddia edilebilir. Bu yüzden de Çin'in küresel çapta meşruiyet sorunu yaşamayacak aktörlere yöneldiği öne sürülebilir. Çünkü Solomon Adaları da bu aktörlerden biridir. Bahsi geçen anlaşma da Pekin ile Honiara arasındaki bağların gelecekte de güçlü bir şekilde devam edeceği ve Çin'in de ABD'nin kendisine karşı uyguladığı çevreleme politikasına bölgesel ittifaklarla yanıt verme hedefi güttüğü anlamını taşımaktadır.

Sonuç olarak Washington ile Pekin arasında vuku bulan mücadele, işbirlikleri ve ittifaklar üzerinden devam etmektedir. Bu, oldukça önemlidir. Zira söz konusu stratejilerin öncelikle bölgesel rekabette daha sonra da küresel rekabette tansiyonu arttıracığı öngörülebilir.

[1] "China, Solomon Islands Elevate 'Strategic' Ties", Al Jazeera, <https://www.aljazeera.com/news/2023/7/10/china-solomon-islands-elevate-strategic-ties>, (Erişim Tarihi: 12.07.2023).

[2] "China, Solomon Islands Ink Comprehensive Strategic Partnership to Upgrade Ties", China Global Television Network, <https://news.cgtn.com/news/2023-07-10/Xi-meets-with-Solomon-Islands-PM-Manasseh-Sogavare-IlkondnfqIA/index.html>, (Erişim Tarihi: 12.07.2023).

[3] "Xi Meets Sogavare, Urging Enhanced China-Solomon Islands Cooperation", Xinhua, <https://english.news.cn/20230711/58f81aea-c3204031aa927a687c467668/c.html>, (Erişim Tarihi: 12.07.2023).

[4] "Solomon Islands Signs Controversial Policing Deal with China, Upgrades Ties with Beijing", WION, <https://www.wionews.com/world/solomon-islands-signs-controversial-policing-deal-with-china-upgrades-ties-with-beijing-614126>, (Erişim Tarihi: 12.07.2023).

[5] "Solomon Islands Officially Opens Embassy in Beijing, 'A Big Milestone' to Further Enhance Relations Between Countries and People", Global Times, <https://www.globaltimes.cn/page/202307/1294157.shtml> (Erişim Tarihi: 12.07.2023).

[6] "Solomon Islands Joins China's Belt and Road Initiative, as Leaders Meet in Beijing", Australia Broadcasting Corporation, <https://www.abc.net.au/news/2019-10-10/solomon-islands-joins-chinas-belt-and-road-as-leaders-meet/11590068>, (Erişim Tarihi: 12.07.2023).

ANKASAM ANALİZ

Özbekistan-Kırgızistan Hattında Derin İşbirliği

Orta Asya coğrafyasında bölgesel entegrasyon konusunda önemli gelişmeler yaşanmaktadır. Bölge ülkelerinin birbirleriyle olan ilişkilerindeki yapıcı tutumları, uluslararası alanda da dikkat çekmektedir. Sınır sorunları konusunda çözüm odaklı yaklaşımların geliştirilmesi, ortaklıkların güçlendirilmesi ve işbirliği anlaşmalarının artırılması gibi hadiselerin yaşandığı bir süreç cereyan etmektedir. Bu kapsamda Özbekistan'ın

bölge devletleriyle geliştirdiği bağların ve barışçıl duruşun ön plana çıktığı söylenebilir.

Nitekim Özbekistan Cumhurbaşkanı Sayın Şevket Mirziyoyev, 26-27 Ocak 2023 tarihlerinde Kırgızistan'a bir ziyaret gerçekleştirmiştir.[1] Söz konusu ziyaret, Orta Asya'da bölgesel entegrasyonun sağlanması ve ilişkilerin güçlendirilmesi konusundaki en yeni gelişme niteliğindedir. Yapılan görüşmeler

Şeyma KIZILAY

neticesinde Kırgızistan ve Özbekistan sınırının belirlenmesi konusu da resmiyete kavuşturulmuştur. Sınır sorunlarının nihayete erdirilmesi hususunda Kırgızistan Cumhurbaşkanı Sayın Sadır Caparov şu ifadeleri kullanmıştır:[2]

"Bu gerçekten tarihi bir olay. Diyaloga ve sınır sorunları için karşılıklı olarak kabul edilebilir çözümler aramaya hazır olduğumuzu gösterdik."

Taraflar arasında uzun yıllardır sorun teşkil eden, bölgesel güvenliği ve istikrarı etkileyen bu problemin çözülmesi; ikili ilişkilerde olduğu kadar bölge dengelerinde de pozitif etki yaratmıştır. Son ziyaretle zirveye çıkan ilişkiler, bölgesel işbirliği dinamiğinde yeni bir aşamaya da işaret etmektedir.

Taşkent-Bişkek münasebetlerinin gelişmesinin yanı sıra ziyaretin kendisi başlı başına önem taşımaktadır. Oysa 2000-2017 yılları arasında taraflar arasında lider düzeyinde bir ziyaret gerçekleşmemiştir. Dolayısıyla 2017 yılının Eylül ayındaki ziyaretiyle Sayın Mirziyoyev, 17 yıl aradan sonra Kırgızistan'a giden ilk Özbekistan Cumhurbaşkanı olmuştur.[3] Bu nedenle de mevzubahis ziyaret vesilesiyle iki ülke arasında yeni bir sayfanın açıldığı söylenebilir. Dönüm noktası niteliğindeki bu adımın ardından farklı sebeplerle karşılıklı ziyaretler gerçekleşmiştir. 2022 yılının Haziran ayında düzenlenen 4. Orta Asya Liderler Toplantısı da bunlardan biridir. Bölge liderlerini bir araya getiren toplantı vesilesiyle Sayın Mirziyoyev de Çolpan-Ata'ya gitmiştir.[4]

Bu anlamda bölgesel düzeyde gerçekleştirilen toplantıların Özbek-Kırgız yakınlaşmasında olumlu bir atmosfer yarattığını söylemek mümkündür. Ayrıca Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) ve Türk Devletleri Teşkilatı da taraflar arasındaki etkileşimi arttırmıştır. Örneğin 2022 senesinin Eylül ayında Özbekistan'da düzenlenen 22. ŞİÖ Liderler Zirvesi'nde Çin, Kırgızistan ve Özbekistan, Demiryolu Hattı Projesi için üçlü işbirliği anlaşması imzalamıştır. Bişkek ile Taşkent arasındaki bağlara etki eden bir unsur da salgın döneminde gösterilen yakınlık ve yardımlaşmadır. 2020 yılında Özbekistan, Kırgızistan'a tıbbi ekipman ve ilaçlardan oluşan insani yardım göndermiş ve bu durum, ikili münasebetlerdeki gelişmeyi hızlandırmıştır.[5]

Diğer taraftan Çin-Kırgızistan-Özbekistan Demiryolu Hattı'nın geliştirilmesi, bölgesel bağlantısallık ve işbirliği dinamikleri açısından da oldukça önemlidir. Projenin yeniden canlandırılmasında etkili olan en önemli unsurlardan biri; Taşkent-Bişkek hattındaki diplomatik münasebetlerin artmasıdır. Bunun yanı sıra projenin tamamlanması konusundaki kararlılık da Rusya-Ukrayna Savaşı sebebiyle yaşanan krizler ve tedarik sorunları da etkili olmaktadır.[6] Projenin aciliyet kazanmasına sebebiyet veren bu hususlar, tarafların daha çok bir araya gelmesini sağlamaktadır. İlerleyen süreçlerde de ortak mekanizmaların geliştirilmesine yönelik adımlar atılabilir. Nitekim Kırgızistan Dış Politika Dairesi Başkanı Muratbek Azimbakiev, planların tartışılması için farklı formatlarda ikili müzakereler gerçekleştirileceğinden bahsetmiştir.[7] Bu da Taşkent-Bişkek hattındaki stratejik ortaklık ilişkisinin derinleşeceğine işaret etmektedir.

Ziyaret sırasındaki görüşmelerde, Kambarata HES-1 Projesi'nin inşasına yönelik projelerin uygulanmasında birlikte çalışmaya devam edileceği de teyit edilmiştir. Kambarata HES-1, Kırgızistan'daki Kambarata Hidroelektrik Santrali'ni birlikte inşa etme girişimidir. Projeye Orta Asya'ya elektrik sağlanacak ve bölgenin su ihtiyacının karşılanması noktasında mühim bir adım atılacaktır. Bu konuda tarafların imzaladığı bir yol haritası da mevcuttur.[8] Sayın Mirziyoyev'in ziyareti sırasında da projenin uygulanmasına yönelik bir yatırım anlaşması imzalanmıştır. Ayrıca taraflar, Kırgızistan'daki Chatkal Nehri de dahil olmak üzere küçük hidroelektrik santrallerinin inşası konusunda mutabakata varmıştır.[9]

Diplomasi, siyaset, ekonomi ve güvenlik gibi birçok alanda olumlu gelişmelerin kapısını aralayan Özbek-Kırgız Ortaklığı, yeni süreçleri de beraberinde getirebilir. Bölge ülkelerinin yeni bir bölgesel ekonomik işbirliği modelinin oluşturulması yolunda ilerlemesi, bu gelişmelerden biri olarak görülebilir. Çünkü iktisadi işbirliği ve ticaretin yanı sıra artık ekonomik entegrasyon hamlelerinden söz edilmektedir. Kambarata HES-1 Projesi'yle bölgenin hidroelektrik potansiyeli de müşterek biçimde kullanılacaktır. Bu durum, ortak bir enerji piyasasının oluşturulması

anlamına gelmektedir. Ancak işbirlikleri, bununla sınırlı kalmamaktadır. Zira atılan adımlar, Orta Asya ekonomisinin dünya pazarındaki görünürlüğü ve rekabet gücünü de arttıracak potansiyeldedir.[10] Dolayısıyla proje, sadece ülkeler arasındaki küçük bir işbirliği anlamına gelmemektedir ve çok daha stratejik etkilere sahiptir.

Orta Asya coğrafyasının son dönemlerde daha fazla öne çıkması, bölge ülkeleri arasında yaşanan gelişmelerle taçlandırılmaktadır. Kırgızistan ile Özbekistan arasındaki sınır sorunlarının çözülmesi, ortak projelerin geliştirilmesi ve işbirliği mekanizmalarının artırılması, bölgesel ve küresel etkiler yaratmaktadır. Söz konusu durum gelinen noktada bölgeyi farklı bir aşamaya taşımaktadır. Aynı zamanda Orta Asya'nın yeni bir kimlik kazandığına da şahit olunmaktadır. Hızla gelişen bölgesel entegrasyon, bu coğrafyayı uluslararası alanda önemli bir model haline getirmektedir.[11] Güvenlik konusunda da önemli adımlar atma çabaları vardır. Bu da bölgenin istikrarını artırma amacına hizmet etmektedir.

Bu anlamda Özbekistan-Kırgızistan ilişkilerinde "altın çağ" olarak nitelendirilebilecek dönemlerin yaşanması vesilesiyle bölgesel entegrasyonda yeni bir aşamaya geçilmekte, iktisadi işbirliğinde yeni bir model ortaya çıkmakta, güvenlik sorunlarının çözülmesi sağlanmakta, ortak projeler geliştirilmekte ve siyasi diyalog derinleşmektedir.

[1] "President Mirziyoyev Starts His State Visit to Kyrgyzstan", Aki Press, https://akipress.com/news:692769:President_Mirziyoyev_starts_his_state_visit_to_Kyrgyzstan/, (Erişim Tarihi: 01.02.2023).

[2] "Kyrgyzstan, Uzbekistan Finalize Border Delimitation", Anadolu Agency, <https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/kyrgyzstan-uzbekistan-finalize-border-delimitation/2799015>, (Erişim Tarihi: 01.02.2023).

[3] "Pannier: Uzbeks, Kyrgyz Cooperating to Level Unthinkable 10 Years Ago", Intellinews, <https://www.intellinews.com/pannier-uzbeks-kyrgyz-cooperating-to-level-unthinkable-10-years-ago-268449/>, (Erişim Tarihi: 01.02.2023).

[4] "Fourth Consultative Summit of the Leaders of Central Asian States in Kyrgyzstan Laid Out a Joint Vision and Multiple Initiatives on Better Regional Aligning Against External Shocks", News Central Asia, <https://www.newscentralasia.net/2022/07/22/fourth-consultative-summit-of-the-leaders-of-central-asian-states-in-kyrgyzstan-laid-out-a-joint-vision-and-multiple-initiatives-on-better-regional-aligning-against-external-shocks/>, (Erişim Tarihi: 01.02.2023).

[5] "Uzbekistan to Help Kyrgyzstan Build Two Hospitals Specialized in Treating Patients with Infectious Diseases", Kun.uz, <https://kun.uz/en/news/2020/11/18/uzbekistan-to-help-kyrgyzstan-build-two-hospitals-specialized-in-treating-patients-with-infectious-diseases>, (Erişim Tarihi: 02.02.2023).

[6] "China-Kyrgyzstan-Uzbekistan Railway Back to Life", Asia Times, <https://asiatimes.com/2023/01/china-kyrgyzstan-uzbekistan-railway-back-to-life/>, (Erişim Tarihi: 02.02.2023).

[7] "Mirziyoyev Lands in Kyrgyzstan for Long Delayed State Visit", The Diplomat, <https://thediplomat.com/2023/01/mirziyoyev-lands-in-kyrgyzstan-for-long-delayed-state-visit/>, (Erişim Tarihi: 02.02.2023).

[8] "Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan Birlikte Hidroelektrik Santrali İnşa Edecek", Anadolu Ajansı, <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/kazakistan-kirgizistan-ve-ozbekistan-birlikte-hidroelektrik-santrali-insa-edecek/2781497>, (Erişim Tarihi: 02.02.2023).

[9] "Uzbek-Kyrgyz Summit, Indicator of New Trends in Central Asia", The Korea Herald, <https://www.koreaherald.com/view.php?ud=20230201000837&np=1&mp=1>, (Erişim Tarihi: 02.02.2023).

[10] Aynı yer.

[11] Aynı yer.

ANKASAM ANALİZ

Alman Sağının Hedefi: Eski Avrupa'ya Dönüş

Son yıllarda uluslararası politikada en sık tartışılan konulardan biri, popülist milliyetçi söylemlerin toplumlarda yarattığı etki ve bu bağlamda aşırı sağın yükselişidir. Bu kapsamda Almanya, aşırı sağın yükseliş trendinde olduğu ülkelerin başında gelmektedir. Nitekim söz konusu ülkede 2021 senesinde yapılan seçimlerde %10,3 oy alan aşırı sağcı parti Almanya için Alternatif'in (AfD) oylarının 2023 yılının Haziran ayında

yayınlanan anketlerde %18 seviyesine ulaştığı görülmektedir.[1] Bu da AfD'nin 2025 yılındaki seçimlerin ardından iktidara gelebileceğine dair tartışmaların yaşanmasına yol açmaktadır.

Her ne kadar Almanya Şansölyesi Olaf Scholz, AfD'nin oylarındaki yükselişin konjonktürel olduğunu dile getirerek partiye olan halk desteğinin 2025 yılında yapılacak seçimlere kadar eriyen-

Dr. Doğan BAŞARAN
ANKASAM
AF-PAK Uzmanı

ceğinden emin olduğunu dile getirse[2] de Almanya'da aşırı sağın yükselişi için uygun toplumsal zeminin bulunduğunu ifade etmek gerekmektedir.

Nitekim yakın geçmişte Almanya, Frankfurt'ta emlakçılık yapan Prens 13. Heinrich'i imparator ilan etmeyi planlayan ve kendilerine "İmparatorluk Vatandaşları (Reichsbürger)" adını veren cuntacı grubun tasfiyesine tanıklık etmiştir. Söz konusu grubun özelliği ise aşırı sağ şeklinde tanımlanabilecek değerleri içselleştirmiş olmasıdır. Dahası PEGIDA gibi radikal örgütlerin Almanya'daki varlığı da devam etmektedir. Ülkenin Nazi geçmişi de göz önünde bulundurulduğunda, AfD vb. neo-Nazi yapılanmaların belirli bir toplumsal desteğe ulaşması şaşırtıcı değildir.

Kuşkusuz diğer Avrupa ülkelerinde de olduğu gibi, Almanya'da da aşırı sağın yükselişini tetikleyen çeşitli etkenler vardır. Bunların başında 1973 yılında yaşanan Petrol Krizi'ne dayanan ve 11 Eylül 2001 tarihli terör saldırılarıyla birlikte zirve noktasına ulaşan İslamofobi gelmektedir. İslam karşıtlığının Arap Baharı'ndan; bilhassa da Suriye İç Savaşı'ndan sonra göçmen karşıtlığını tetiklediği de bilinmektedir. Bu noktada ülkelerinde yaşadıkları ekonomik problemlerin ve sosyolojik değişimlerin nedeninin göçmenler olduğunun düşünen çeşitli kesimlerin zenofobiye sürüklendikleri görülmektedir.

Almanya'da aşırı sağın son dönemde yükseliş trendinde olmasında 24 Şubat 2022 tarihinde başlayan Rusya-Ukrayna Savaşı'nın da kritik rol oynadığı ifade edilebilir. Zira savaşın ardından Kıta Avrupası, Amerika Birleşik Devletleri'yle (ABD) dayanışma içerisinde konumlanmış ve Rusya'ya ağır yaptırımlar uygulamıştır. Bu süreçte Moskova yönetiminin enerjiji bir koz olarak kullanmasına karşılık Avrupa Birliği (AB) ülkeleri, bir yandan Rus doğalgazına olan bağımlılığı azaltmak maksadıyla alternatif tedarikçi arayışlarına yönelmiş; diğer taraftan da petrolde tavan fiyat uygulamasını Rusya'ya karşı hayata geçirmiştir.

Bahse konu olan durum ise Avrupa'nın enerji kriziyle yüzleşmesini beraberinde getirmiştir. Bu da enerji fiyatlarının artmasına ve enerji ihtiyacı belirgin olan sanayi gibi sektörlerin sekteye uğramasına sebebiyet vermiştir. Böylelikle sıradan vatandaşların yaşam maliyetleri de artmıştır. Elbette Avrupa'nın endüstri devi olan ve AB'nin ekonomik anlamda itici gücü konumunda bulunan Almanya'nın da mevzubahis süreçten olumsuz etkilendiğini söylemek mümkündür. Nitekim aşırı sağcı gruplar da fakirleşmelerinin sorumluluğunu Kıta Avrupası'nın ABD'nin çıkarlarını merkeze alan kolektif tutumundan kaynaklandığını düşünmekte ve ülkelerinin kendi ulusal çıkarlarını merkeze alan politikalar yürütmesi gerektiğini savunmaktadır. Dolayısıyla aşırı sağın yükselişi Trans-Atlantik ilişkilerdeki çatlakların belirginleşmesi ve "Bölünmüş Batı" demektir.

Tahmin edileceği üzere, ülkelerin kendi ulusal çıkarlarını merkeze almasını savunan milliyetçi yaklaşım, sağ-popülist liderlerin aşırı sağ söylemleriyle birlikte keskin ulus-devletçi anlayışın yükselişi anlamına gelmektedir. Bu da aktörlerin kendi ulusal çıkarlarını AB'nin çıkarlarının üzerinde tutması gerektiğini dile getiren bir perspektife işaret etmektedir.

Böyle bir atmosferde AfD'nin lideri Tino Chrupella'nın AB'nin kontrollü biçimde dağıtılmasını savunan görüşlerinin gündeme gelmesi ise hiçbir şekilde tesadüf olarak nitelendirilemeyecek önemli bir hadisedir. Zaten AfD'nin 29 Temmuz 2023 tarihindeki parti kongresinde onaylanması beklenen seçim beyannamesinde de "Zorba AB'nin kontrollü bir şekilde dağıtılması" gibi bir vaadin bulunacağı bilinmektedir. Bu konuda Euractiv'e verdiği demeçte Chrupella, "Ulus-devletlerin potansiyelini kullanabilmek ve doğudaki köprüyü yeniden inşa edebilmek için Avrupa için bir sınırlama talep ediyoruz" açıklamasında bulunmuştur.[3]

Anlaşılabacağı gibi AfD liderinin sözleri, aşırı sağın yükselişinin Avrupa entegrasyonunun önündeki en ciddi zorluk olduğunu ortaya koyması bakımından oldukça mühimdir. Çünkü aşırı sağın halihazırda İtalya'da iktidarda olduğu, İsveç'te koalisyonun bir parçasını teşkil ettiği, İspanya'da iktidara gelme ihtimalinin bulunduğu ve Fransa'da her geçen gün daha geniş toplumsal kesimlere ulaştığı realitesi, Almanya'da AfD'nin artan oylarıyla birlikte ele alındığında, AB projesinin geleceğinin tehlikede olduğu öne sürülebilir. Bu da parçalanmış ve

çıkartları birbiriyle çatışan devletlerden oluşan bir Avrupa'nın habercisi olarak yorumlanabilir. Yani süreç, yalnızca "Bölünmüş Bir Batı"nın değil; aynı zamanda "Parçalanmış Bir Avrupa"nın ayak seslerinin duyulmasına sebebiyet vermektedir. Buna "Eski Avrupa'nın Dönüşü" de denilebilir. Nitekim Chrupella'nın sözleri ve AfD'nin kongresinde seçim beyannamesine eklemeye hazırlandığı ifadeler de Alman sağının nihai hedefinin bu yönde olduğuna işaret etmektedir.

[1] "German far Right Surges in Polls, Alarming Mainstream Parties", Euronews, <https://www.euronews.com/2023/06/02/german-far-right-surges-in-polls-alarming-mainstream-parties>, (Erişim Tarihi: 17.07.2023).

[2] "German Leader Confident That a Surging Far-Right Party Will Shrink Again Before the Next Election", ABC News, <https://abcnews.go.com/International/wireStory/german-leader-confident-surging-party-shrink-election-101268949>, (Erişim Tarihi: 17.07.2023).

[3] "German Far-Right Works for EU's 'Controlled Dissolution'", Euractiv, <https://www.euractiv.com/section/politics/news/german-far-right-works-for-eus-controlled-dissolution/>, (Erişim Tarihi: 17.07.2023).

ANKASAM ANALİZ

Kuzey Kore ile Batı Arasındaki Gerilimin Geleceği

Kuzey Kore oldukça büyük bir nükleer güçtür.[1] Zira bu devlet gerek otokratik yapısı ve gerekse de gittikçe arttırdığı Kıtalararası Balistik Füze (ICBM) ve nükleer denemeleriyle[2] Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) temelli kurulan "liberal demokrasi çerçevesinde kurallara dayalı uluslararası düzene meydan okuma" hedefi gütmektedir.

Bilindiği gibi Kuzey Kore, ülkenin Juche politikası kapsamında nükleer gücünü ve kıtalararası balistik füze testlerini arttırmaktadır. Zaten bu politika da ülkenin ekonomik, politik ve askeri açıdan

kendi kendisine yetebilmesini amaçlamaktadır. Zira Pyongyang, herhangi bir zeminde dış yardım veya dışa bağımlılık istememektedir.

Tahmin edileceği üzere, söz konusu politikanın ve hedeflerin önemli bir ayağı da nükleer güçtür. Bu nedenle Pyongyang yönetimi, nükleer olarak oldukça önemli atılımlar yapmaktadır. Zira askeri bağımsızlığın kritik bir aşamasını da nükleer güç teşkil etmektedir.

Nitekim bu durum, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) içerisinde Kuzey Kore'ye karşı

**Zeki Talustan
GÜLTEN**
ANKASAM
Asya-Pasifik
Araştırma Asistanı

yaptırım kararları alınma çabalarını beraberinde getirmektedir. Ancak söz konusu kararlar, Çin ve Rusya'nın vetolarıyla karşılaşmaktadır. [3]

Bu bağlamda ABD, NATO ve BMGK ile Pyongyang arasındaki rekabetin ve gerilimin gün geçtikçe yükseldiği öne sürülebilir. Zira Kuzey Kore Resmi Devlet Medyası'nın (KCNA) bildirdiğine göre, Kuzey Kore Devlet Başkanı Kim Jong-un'un kız kardeşi olan Kim Yo Jong, 17 Temmuz 2023 tarihinde ABD'yi güvenliğini riske edecek "aptalca bir hareket" yapmaması konusunda uyarmıştır. Kim, söz konusu açıklamayı Beyaz Saray Ulusal Güvenlik Danışmanı Jake Sullivan'ın Washington'un Pyongyang'ın yeni bir ICBM denemesi yapmasından endişelendiğini belirtmesinin ardından yapmıştır. Kim, ABD'ye ait nükleer silahlı balistik füzelerin Güney Kore'yi ziyaret etmesini eleştirmiş ve "genişletilmiş caydırıcılığı" arttırmaya yönelik çabaların Pyongyang'ı yalnızca müzakere masasından daha da uzaklaştıracağını dile getirmiştir.[4]

Mevzubahis açıklama esnasında Washington tarafından atılacak tatbikatları durdurma, bölgesel silahsızlanma gibi adımların dahi Kuzey Kore'yi durdurmaya yönelik belirtilmesi de dikkat çekicidir. Dolayısıyla Batı'nın çabalarından bağımsız olarak bölgede Pyongyang üzerinden bir sakinleşme ve gerilim azalması söz konusu değildir. Bu tablo dikkate alındığında, Kuzey Kore'nin mevcut politikalarından vazgeçmeyeceği öne sürülebilir. Son gelişme de bu çerçevede okunabilir. Yani Pyongyang gerek nükleer gücünü gerekse de füze denemelerini arttıracaktır.

Dahası 20 Temmuz 2023 tarihinde KCNA'nın belirttiğine göre Kuzey Kore Savunma Bakanı Kang Sun Nam, ABD uçak gemilerinin, bombardıman uçaklarının veya füze denizaltılarının Güney Kore'de konuşlandırılmasının Pyongyang'ın nükleer silah kullanma kriterlerini karşılayabileceğini ve bu silahları kullanmasına sebebiyet verebileceğini belirtmiştir.[5] Kang, ilgili açıklamasında şu ifadeleri kullanmıştır:[6]

"Nükleer denizaltı ve diğer stratejik silahların konuşlandırılması, Kuzey Kore Anayasası'na göre nükleer silahların kullanım koşullarının oluşması kapsamına girebilir."

Dolayısıyla ABD'nin ve Kuzey Kore kaynaklı nükleer tehdidi yakından hisseden devletlerin başında gelen Güney Kore'nin hamlelerinin Pyongyang üzerinde caydırıcılıktan çok provoke edici bir etki yarattığı iddia edilebilir. Ancak bölgedeki nükleer gerilimin artmasının da bu devletlerin çıkarına olmayacağı aşikardır. Sonuç olarak Batı ile Kuzey Kore arasındaki ilişkilerin sertleşerek devam edeceği ve kısa vadede gerek bölgesel gerekse de küresel çapta bir çözüme ulaşılamayacağı öngörülebilir.

[1] "Is It Time to Accept North Korea is A Nuclear Power?", CNN, <https://edition.cnn.com/2022/10/28/asia/north-korea-nuclear-threat-solution-analysis-intl-hnk/index.html>, (Erişim Tarihi: 21.07.2023).

[2] "North Korea Resumes Launching Missile Tests. How Worried Should We Be?", Time, <https://time.com/6266737/north-korea-ballistic-missile-tests-2023/>, (Erişim Tarihi: 21.07.2023).

[3] "China and Russia Veto New UN Sanctions on North Korea for First Time Since 2006", CNN, <https://edition.cnn.com/2022/05/26/asia/us-north-korea-united-nations-intl-hnk/index.html#:~:text=Russia%20and%20China%20on%20Thursday,develop%20nuclear%20capability%20missile%20systems,> (Erişim Tarihi: 21.07.2023).

[4] "North Korea's Kim Yo Jong Warns US Against 'Foolish Act' That Risks Security", Reuters, <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/north-koreas-kim-yo-jong-says-us-should-stop-foolish-act-that-risks-security-2023-07-17/>, (Erişim Tarihi: 21.07.2023).

[5] "North Korea Threatens Nuclear Retaliation over US Displays of Military Force", Reuters, <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/north-korea-says-deployment-us-strategic-assets-meets-condition-its-nuclear-2023-07-20/>, (Erişim Tarihi: 21.07.2023).

[6] Aynı yer.

ANKASAM ANALİZ

Rusya Yeni Demografik Çöküşün Eşiğinde

Devletlerin güncel sorunlarından birini de demografik meseleler oluşturmaktadır. Ülkeler, demografik problemlerin önlenmesine yönelik çalışmalar yürütmektedir. Zira nüfus, bir ulusun temel yapı taşlarından ve güç unsurlarından biridir. Bu anlamda nüfus, varlığının ve gelişiminin temelidir. Doğal olarak halk ile devlet birbirine bağlıdır. Bu anlamda nüfusun büyüklüğü, yaşam kalitesi ve gelişmişlik düzeyi, ilgili devletin geleceğine de yön vermektedir.

Kuşkusuz demografik sorunlar, toplumların tüm alanlarını etkilemektedir. Bu nedenle nüfusun korunması, sayısının ve yaşam kalitesinin desteklenmesi, ülkelerin sosyo-ekonomik kalkınmasının ve daha da ötesinde ulusal güven-

liğinin sağlanmasının temel koşullarındandır. Bu anlamda son 30 yıldır demografik kriz yaşayan ve bu nedenle potansiyeline ilişkin tartışmalar yaşayan ülkelerden biri de Rusya'dır.

Rusya'daki demografik durum, yüksek ölüm oranları, düşük doğum oranı ve buna bağlı olarak nüfusun azalması gibi bir tabloyu içermektedir. 60 yaş üzeri nüfusta yaşanan artış ve erkek ile kadın nüfusun ortalama yaşam süresindeki yüksek fark, söz konusu ülkede bir demografik kriz yaşandığına işaret etmektedir.

Bilindiği üzere Rusya'da 20. yüzyılın ikinci yarısına kadar çoğalan nüfus, söz konusu dönemden itibaren kıtlık, savaşlar ve özellikle de çocuklar-

**Aidana
BAKTYBEK KYZY**

da görülen bulaşıcı hastalıklar nedeniyle azalma eğilimi göstermiştir. Ancak bu dönemde yüksek doğum oranı, demografik hasarı telafi etmiştir. Günümüzde ise Rusya, düşük doğum oranı, yaşam biçimindeki dönüşümler, aile içerisinde kadın ve erkeğin rolünün yaşadığı değişim, bu değişimin toplumsal rollere yansımaları ve diğer pek çok nedenden ötürü demografik bozulmayla karşı karşıyadır.

Nitekim Rus ekonomisinin artan iş gücü ihtiyacı, göçmen işçi alımını da zorunlu kılmaktadır. Dolayısıyla ülkenin sosyo-kültürel yapısını değiştiren bir süreç yaşamakta ve toplumun etnik yapısını değiştirmektedir. Tüm bunlar ise ülkenin demografik gücünü zayıflatmaktadır.

Öte yandan demografik sorunların çözülmesi, ciddi bir kaynak ve zaman gerektirmektedir. Ulusal güvenliği ilgilendiren bir meseledeki bu zorluk ise Moskova'ya kaygılandırmaktadır. Zira her ne kadar ulusal güvenlikle ilgili konular değerlendirilirken; ağırlıklı olarak dış tehditlere odaklansa da bir devletin geleceği nüfusuna, yaşam standardına, eğitim seviyesine, ihtiyaçlarına ve kültürel gelişimine bağlıdır. Bu nedenle en az savunma, ekonomi, ekoloji vb. sorunlar kadar demografik problemler de önem arz etmektedir.

Bu noktada belirtmek gerekir ki Rusya'nın "Ulusal Güvenlik Stratejisi"ne göre, ülkenin uzun vadeli ulusal çıkarlarından biri, demografik gelişimin istikrarlı bir şekilde sürmesinin sağlanmasıdır.[1] Bu bağlamda Rusya'daki demografik durumu iyileştirmek amacıyla 2001 senesinden 2015 yılına kadar bir Demografik Kalkınma Konsepti ve 2007 yılından 2025 senesine kadar bir Demografik Politika Konsepti geliştirilmiştir. Bu konseptlerin amacı, doğurganlığı arttırmak ve ölüm oranını azaltmak olmuştur. Böylece 2015-2025 yılları arasında nüfusun istikrara kavuşturulması hedeflenmiştir.[2]

Bu noktada Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in Rusya'nın demografik sorunlarına dikkat çeken şu konuşmasını hatırlatmak gerekmektedir:[3]

"Rusya'nın doğasından kaynaklanan iç sorunlarımız var. Bunlar, öncelikle demografik problemlerle ilişkili konulardır. Rusya, demografik gelişiminde iki doğal düşüş yaşamıştır. Birincisi, İkinci Dünya Savaşı sırasında gerçekleşmiştir. İkincisi ise Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından meydana gelmiş ve 1990'lı yılların ortalarına kadar sürmüştür. İnsani ve ekonomik nedenlerle gerçekleşen bu sorun karşısında devletimizi güçlendirmek için demografik sorunu çözmemiz gerekmektedir. Bu, bizim ana görevlerimizden biridir."

Putin'in mevzu bahis açıklamasına rağmen Rusya-Ukrayna Savaşı'ndan sonra ülkedeki demografik problemlerin daha da

derinleştiği görülmektedir. Zira önce Covid-19 salgını ve daha sonra da Ukrayna'daki savaş, doğum oranlarındaki düşüşü hızlandırmıştır. Nitekim Gaidar Enstitüsü, 2023 yılının sonlarında ve 2024 senesinin başlarında Rusya tarihinin en düşük yıllık doğum oranının görülebileceğini tahmin etmektedir.[4]

Dahası Rusya-Ukrayna Savaşı, büyük bir göç hareketine yol açmıştır. Ülkeden ayrılanların sayısı resmi makamlar tarafından açıklanmasa da The Bell'in hesaplamalarına göre 2022 yılının başından itibaren 500.000'in üzerinde Rus vatandaşı ülkeden göç etmiştir.[5] Bloomberg'in tahminleri ise Rusya'nın 2030 yılına kadar demografik istikrar hedefine ulaşamayacağı şeklindedir. Buna göre Rusya'nın nüfusu, 2030 senesine kadar 416.700 azalacaktır. Bu da potansiyel büyümeyi zayıflatacaktır. Kremlin yönetimi ise doğum politikalarıyla iş gücündeki düşüşü tersine çevirmeye çalışırken; maliye politikasını sıkılaştıracaktır.[6]

Sonuç olarak Rusya'daki demografik sorunlar son derece karmaşık olup; ülkeyi olumsuz etkilemektedir. Ukrayna'daki savaş ise ülkedeki demografik problemleri daha da derinleştirmiştir. Bu nedenle de Rusya'nın 2030 yılına kadar demografik problemlerini aşabilmesi beklenmemektedir.

[1] "О Стратегии национальной безопасности Российской Федерации", Consultant, http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_389271/cd-d1e8eed2bcebb6784f447b23a23ef965850237/, (Erişim Tarihi: 10.01.2023).

[2] "Концепция демографической политики РФ на период до 2025 г", Consultant, http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_71673/7a46cb-13de731db3333cd77a4f7887e468287e3/, (Erişim Tarihi: 10.01.2023).

[3] "Путин назвал демографию основной проблемой России", Vedomosti, <https://www.vedomosti.ru/society/news/2021/11/30/898265-demografiyu-osnovnoi-problemoi>, (Erişim Tarihi: 10.01.2023).

[4] "Институт Гайдара: Следующий новый год РФ встретит с самым низким в российской истории числом рождений", Ng, <https://www.ng.ru/news/757093.html>, (Erişim Tarihi: 10.01.2023).

[5] "Сколько россиян в 2022 году уехало из страны и не вернулось", The Bell, <https://thebell.io/skolko-rossijan-v-2022-godu-uekhalo-iz-strany-i-ne-vernulos>, (Erişim Tarihi: 10.01.2023).

[6] "Putin's War Escalation Is Hastening Demographic Crash for Russia", Bloomberg, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-10-18/putin-s-war-escalation-is-hastening-demographic-crash-for-russia?srnd=premium-europe&leadSource=verify%20wall>, (Erişim Tarihi: 10.01.2023).

ANKASAM ANALİZ

Taliban'ın DEAŞ Politikası

Afganistan'da Devletü'l Irak ve's Şam (DEAŞ), El-Kaide ve Tehrik-i Taliban Pakistan (TTP) başta olmak üzere çeşitli terör örgütlerinin faaliyet gösterdiği iddia edilmektedir. Bahsi geçen örgütler içerisinde DEAŞ, Afganistan'daki saldırılarıyla adından sık sık söz ettirmektedir. Nitekim 2021 yılının Ağustos ayında Taliban'a Afganistan'a egemen almasının ardından terör örgütü DEAŞ, Kabil Havalimanı'na saldırmıştır. Bu saldırıda 100'den fazla kişi hayatını kaybetmiştir.

Ayrıca terör örgütü DEAŞ, Taliban unsurlarının yanı sıra ülkede yaşayan Şii'lere/Hazaralara ve Taliban'ı destekleyen mollalara da saldırılar düzenlemiştir. Buna ek olarak söz konusu terör örgütünün

Taliban'la olumlu bir diyaloga sahip olan devletlerin Kabil Büyükelçilikleri önünde çeşitli saldırılar gerçekleştirdiği de bilinmektedir. Son olarak 11 Ocak 2023 tarihinde terör örgütü DEAŞ, Afganistan'ın Dışişleri Bakanlığı önünde bir intihar saldırısı gerçekleştirmiş ve 20 diplomatın hayatını kaybetmesine sebebiyet vermiştir. Bu saldırının zamanlama itibarıyla Çinli bir heyetin Taliban yetkilileriyle görüşmesine denk geldiği de iddia edilmiştir.[1]

DEAŞ, küresel stratejisi bağlamında Afganistan'ın jeopolitik önemini farkındadır. Bu bağlamda DEAŞ, Afganistan'da güçlendiğinde Çin, Rusya, Orta Asya Devletleri ve İran'a rahatça ulaşabileceğini düşün-

**Ahmad Khan
DAWLATYAR**
ANKASAM
AF-PAK Uzmanı

mekte ve bundan dolayı Afganistan'daki konumunu güçlendirmektedir. DEAŞ adı ne olursa olsun güçlü bir Afgan yönetimini hedeflerinin önünde bir engel olarak görmekte ve Taliban'ı devirmek ya da zayıflatmak için tüm kozlarını kullanmaktadır.

Taliban'ın söylem ve eylemlerine bakıldığında, terör örgütü DEAŞ'ı birincil tehdit olarak gördüğü ve terörle mücadele politikası bağlamında DEAŞ'a odaklandığı görülmektedir. Bu kapsamda Taliban, DEAŞ'ı "harici yapılanma" olarak nitelendirmekte ve bu yüzden de DEAŞ'la mücadeleyi dini bir vecibe olarak tanımlamaktadır.

Taliban zaman zaman Afganistan'ın çeşitli illerinde DEAŞ hücrelerine operasyon düzenleyip bazı silahlı unsurları etkisiz hale getirmektedir. Bu çerçevede Taliban, yaptığı son açıklamasında Kabil ve Nimruz'da operasyon gerçekleştirip sekiz teröristin etkisiz hale getirildiğini duyurmuştur.[2]

Dahası Taliban, terör örgütü DEAŞ'la ilişkisi olduğu gerekçesiyle bazı Selefi mollaları tutuklamıştır. Nitekim Taliban'ın operasyonları sonucunda bazı DEAŞ komutanları teslim olmuştur. Taliban'ın DEAŞ'la mücadele vesilesiyle bazı hedeflerine ulaşmak istediği ifade edilebilir.

Öncelikle Taliban, DEAŞ'la mücadele üzerinden 29 Şubat 2020 tarihli Doha Antlaşması'na bağlı olduğunu ve Afganistan topraklarından diğer devletlere karşı terör tehdidi oluşmadığı mesajını vermeye çalışmaktadır. Çünkü herhangi bir terör örgütünün Afganistan'da faaliyet göstermesi, Doha Antlaşması'nın ihlal edilmesi anlamına gelmektedir.

Taliban'ın bir diğer hedefinin ise Afgan halkının sempatisini kazanmak olduğu söylenebilir. Zira çeşitli kaynaklara göre, DEAŞ terör örgütünün Afganistan'daki unsurları, çoğunlukla yabancı savaşçılardan oluşmaktadır. Dolayısıyla Afgan halkıyla güçlü bir bağa sahip değildir. Oysa Taliban liderleri ve savaşçıları, Afgan halkının içinden çıkmıştır. Bu yüzden de Taliban, terör örgütüne karşı operasyonları vesilesiyle halka "yalnız değilsiniz" mesajını vermektedir. Bu da Taliban'ın güvenliği sağlayan aktör olduğu fikrini güçlendirmekte ve Taliban'a olan sempatiyi arttırmaktadır.

Tüm bunlara ek olarak Taliban, DEAŞ'la mücadele iddiası kapsamında bölge devletlerinin desteğini almayı da hedefliyor olabilir. Zira Rusya, Çin, İran ve Orta Asya ülkeleri terör örgütü DEAŞ'ı kendi ulusal güvenliklerine ve toprak bütünlüklerine yönelik tehdit olarak değerlendirmektedir. Zaten 2014 yılından itibaren bölge devletleri, Taliban'la da DEAŞ'la mücadele argümanı doğrultusunda ilişki kurmuştur. Dolayısıyla Taliban, mevcut durumda da bu desteği sürdürülebilir kılma arzusunda gözükmektedir.

Bu noktada Taliban'ın DEAŞ'ı ABD'nin desteklediği iddiasını dile getirdiği ve böylece bölgeyi istikrarsızlaştırmaya dönük bir projenin uygulandığı söylemi önem arz etmektedir.[3] Çünkü bu iddia, özellikle de Rusya ve Çin'in Taliban'la yaklaşmasını hızlandırmaktadır. Bu nedenle de Taliban Dışişleri Bakanı Emir Han Muttaki, Taliban'ın tanınmamasının DEAŞ'ın işine geldiğini dile getirmiştir.[4]

Sonuç olarak Taliban, DEAŞ'ın Afgan halkı ve uluslararası sistem tarafından kabul edilmesinin mümkün olmadığını düşünmektedir. Bu yüzden de söz konusu terör örgütüyle mücadele ederek Afganistan'daki gücünü pekiştirmeye çalışmaktadır. Taliban'a göre, DEAŞ'la karşı mücadelede uluslararası toplumun Taliban'ı desteklemekten başka seçeneği yoktur.

[1] "تفریب از حملات ویل وئاسم شعاد، دندش هت شک ۲۰ ات ۵ نی: انابل اط هراج ترازو هب یراجتنا هلمح"، BBC, <https://www.bbc.com/persian/articles/c98x1yzpjxex>, (Erişim Tarihi: 01.02.2023).

[2] "داد ربخ تایلمع کی کی ایج رد «شعاد» وضع 8 ندش هت شک زا انابل اط"، Al-Arabia, <https://124.im/hbv>, (Erişim Tarihi: 01.02.2023).

[3] "دنک می تایم ناتسن اغفا رد شعاد زا یناهن پ تروص هب اکیرمآ وکسم"، Mashreghnews, <https://124.im/dvVo>, (Erişim Tarihi: 01.02.2023).

[4] "دوش می مامت شعاد دوس هب، انابل اط نتخان نشن تایم سرهب دیوگی می قتم ناخ ریما"، Afintl, <https://www.afintl.com/20211017227640>, (Erişim Tarihi: 01.02.2023).

ANKASAM ANALİZ

Güney Kore-ABD İşbirliği Bağlamında Asya-Pasifik'teki "Nükleer Tehlike"

Dünyanın en büyük nükleer güçlerinden biri olan Kuzey Kore,[1] 2022 yılı içerisinde rekor sayıda nükleer tatbikat ve Kıtalararası Balistik Füze Denemesi (ICBM) yapmıştır.[2] Zira Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'nün (NATO) bölgedeki aksiyonları da Pyongyang'ı caydırmamakta, aksine onu provoke etmektedir. Bu bağlamda ABD'nin ve

Batı'nın Asya-Pasifik Bölgesi'nde birçok ittifak ve işbirliği geliştirme hedefi güttüğü öne sürülebilir. Nitekim küresel siyasetin fay hatları Asya-Pasifik'e doğru kaymaktadır.

Öte yandan bölgedeki dengeleri kutuplar ve ittifaklar belirlemektedir. Örneğin Avustralya, Yeni Zelanda, Filipinler, Vietnam, Japonya,

**Zeki Talustan
GÜLTEN**
ANKASAM
Asya-Pasifik
Araştırma Asistanı

Güney Kore ve Endonezya gibi devletlerin ABD'nin ve NATO'nun bölgedeki önemli müttefikleri olduğu öne sürülebilir. Ancak Kuzey Kore bağlamında tüm bunların arasından Güney Kore ve Japonya ön plana çıkmaktadır. Çünkü bu devletler Pyongyang'ın yarattığı nükleer tehdidi en yakından hisseden devletlerdir. Bu durum da bahse konu aktörleri "Amerikan Caydırıcılığı"na mecbur bırakmaktadır. Zira Seul ve Tokyo da Amerikan caydırıcılığını umut olarak görmektedir.[3]

Hali hazırda Washington, Seul ve Tokyo işbirliğiyle Asya-Pasifik Bölgesi'nde Pyongyang'a karşı tatbikatlar düzenlenmektedir.[4] Örneğin 18 Temmuz 2023 Salı günü bir ABD nükleer silahlı balistik füze denizaltısı (SSBN) Güney Kore'ye gitmiştir. Bu gelişme, 1980'lerden bu yana ilk olması hasebiyle dikkat çekmektedir. Daha sonrasında da Beyaz Saray, Hint-Pasifik Koordinatörü Kurt Campbell, Güney Kore Devlet Başkanı Yoon Suk Yeol ile ABD Başkanı Joe Biden arasında Nisan ayında Washington'da düzenlenen zirve sırasında ortak bir deklarasyonla duyurulmasının ardından bahse konu ziyareti doğrulamıştır. Campbell, Güney Koreli yetkililerle ilk Nükleer Danışma Grubu (NCG) tartışmasına katıldığı Seul'de gazetecilere verdiği demeçte, "Biz konuşurken, bir Amerikan nükleer denizaltısı bugün Busan'a geliyor. Bu, bir Amerikan nükleer denizaltısının on yıllardır Güney Kore'ye yaptığı ilk ziyaret" demiştir.[5]

ABD'nin Japonya ve Güney Kore'ye askeri destek ve olası krizler için güvence verdiği öne sürülebilir. Amerikan güçlerine ait nükleer silahlı denizaltının Güney Kore limanına girmesinden yalnızca birkaç gün sonra Washington'a ait bir başka nükleer enerjili denizaltı, Güney Kore'ye ulaşmıştır.[6] Güney Kore donanması, USS Annapolis'in Güney Kore'nin güneyindeki Jeju adasındaki bir deniz üssüne askeri malzeme yüklemek için girdiğini açıklamıştır. Açıklamada, "İki ülke donanmaları, USS Annapolis'in gelişiyi birlikte birleşik savunma duruşunu güçlendirmeyi ve ittifakın 70. yıldönümü anısına mübadele faaliyetleri yürütmeyi planlıyor." denilmiştir.[7]

Diğer taraftan Pyongyang yönetimi, ülkenin resmi devlet ideolojisi olarak adlandırılacak Juche politikası çerçevesinde güvenlik, ekonomi ve siyasi alanlarda bağımsız bir perspektif izlemeye çalışmaktadır. Zira Juche politikası, ülkenin kendi kendine yetebilmesi fikri üzerine temellendirilmiştir. Bu noktada da Kuzey Kore'nin nükleer programından vazgeçmeyeceği öne sürülebilir. Nitekim bu anlayışa göre, hükümetlerin peşinden gitmesi gereken bazı ilkeler vardır. Bunlar; siyasi bağımsızlık, ekonomide kendi kendine yetebilme ve ulusal savunma alanında kendini koruyabilecek kapasiteye ulaşmaktır.[8] Kuzey Kore'nin neredeyse kuruluşundan itibaren devam ettirdiği nükleer programının da bu ilkeler çerçevesinde ülkenin büyük stratejisinin önemli bir sac ayağı olduğu söylenebilir.[9]

Sonuç olarak Kuzey Kore'nin nükleer gücünden vazgeçmesi beklenmemektedir. Bu yüzden de Güney Kore'nin tehdit algısı ve Batı'nın bölgedeki nüfuzu azalmayacaktır. Bölgede nükleerden arındırma programı etkin bir şekilde uygulanmadıkça, Kuzey Kore ile Güney Kore arasındaki gerilimin son bulmayacağı aşikardır.

[1] "Is it Time to Accept North Korea is A Nuclear Power?", Cable News Network World, <https://edition.cnn.com/2022/10/28/asia/north-korea-nuclear-threat-solution-analysis-intl-hnk/index.html>, (Erişim Tarihi: 25.07.2023).

[2] "North Korea's Record Year of Missile Testing is Putting the World On Edge", Cable News Network World, <https://edition.cnn.com/2022/12/26/asia/north-korea-missile-testing-year-end-intl-hnk/index.html>, (Erişim Tarihi: 25.07.2023).

[3] "Biden and South Korea's Yoon Announce Agreement to Deter North Korea, Including Deploying Nuclear-Armed Submarine", Cable News Network World, <https://edition.cnn.com/2023/04/26/politics/biden-yoon-south-korea-state-visit/index.html>, (Erişim Tarihi: 25.07.2023).

[4] "Japan, S Korea, Us Conduct Drill Amid Tension With N Korea", Al Jazeera, <https://www.aljazeera.com/news/2023/4/17/north-korea-condemns-us-military-drill-with-japan-and-south-korea>, (Erişim Tarihi: 25.07.2023).

[5] "Us Nuclear Missile Submarine Visits S.Korea As Allies Talk War Planning", Reuters, <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/us-sko-rean-officials-huddle-new-nuclear-war-planning-talks-2023-07-18/>, (Erişim Tarihi: 25.07.2023).

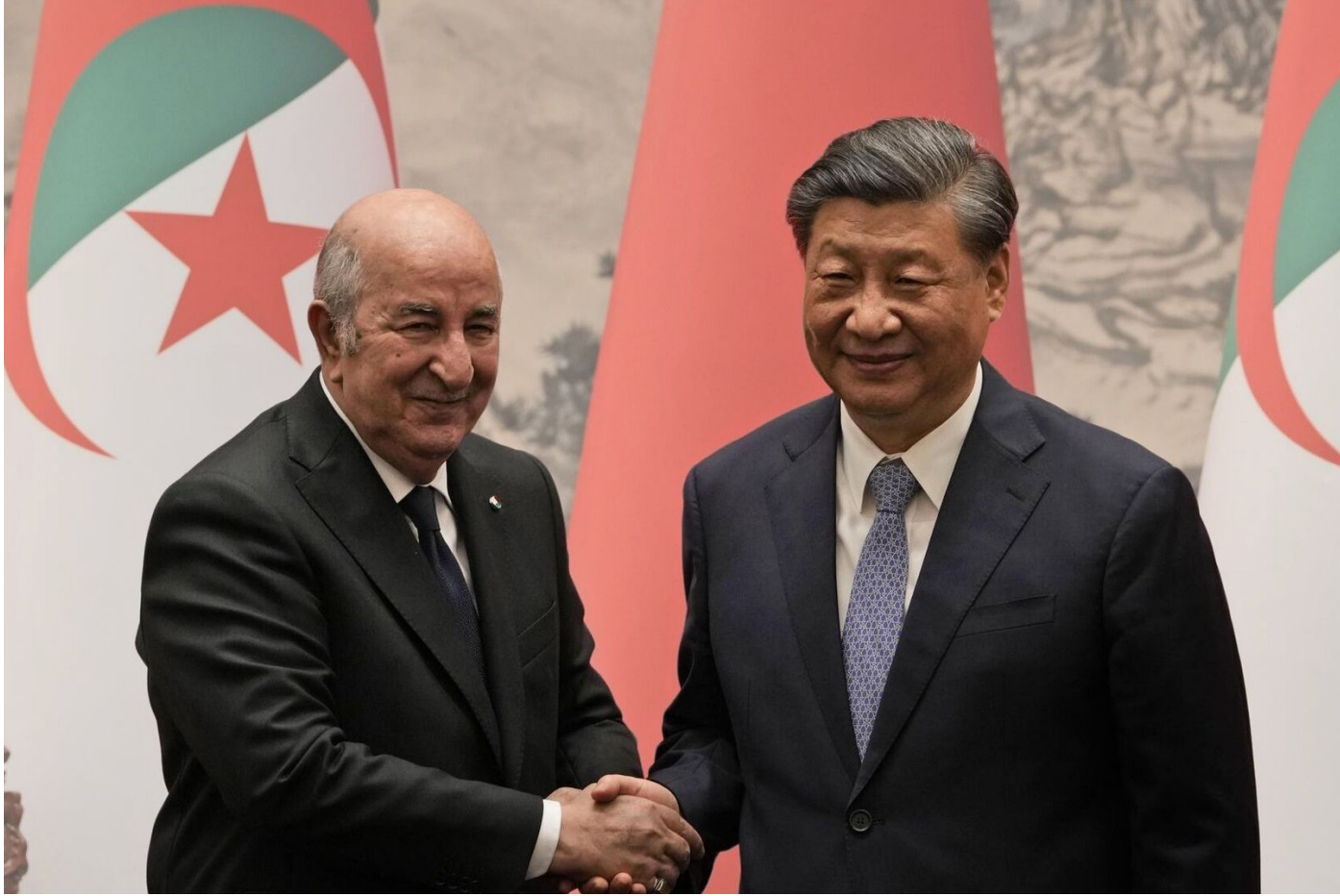
[6] "Second US Submarine Arrives in South Korea Amid North Korea Tensions", Reuters, <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/second-us-submarine-arrives-south-korea-amid-north-korea-tensions-2023-07-24/>, (Erişim Tarihi: 25.07.2023).

[7] "Second Us Nuclear Submarine Arrives in South Korea Amid Tensions With North", The Hill, <https://thehill.com/policy/defense/4115764-second-us-nuclear-submarine-arrives-in-south-korea-amid-tensions-with-north/>, (Erişim Tarihi: 25.07.2023).

[8] "Juche, The State Ideology That Makes North Koreans Revere Kim Jong Un, Explained", Vox, <https://www.vox.com/world/2018/6/18/17441296/north-korea-propaganda-ideology-juche>, (Erişim Tarihi: 03.03.2023).

[9] Kahraman Süvari, "Nükleer Silahların Yayılması Örneği Olarak Kuzey Kore", Çağdaş Üngör, der., Asya Pasifik Çalışmalarında Yeni Ufuklar, Küre Yayınları, İstanbul 2020, s. 16.

ANKASAM ANALİZ

Cezayir Cumhurbaşkanı'nın Pekin Ziyareti

Cezayir Cumhurbaşkanı Abdelmadjid Tebboune, 17-21 Haziran 2023 tarihlerinde Pekin'i ziyaret etmiştir. Söz konusu ziyaret, Cezayir-Çin ilişkilerinin geleceği açısından dönüm noktası olarak yorumlanabilir. Zira bu vesilesiyle taraflar, ortak bir bildiri imzalayarak havacılık, nükleer ve bilgi ve iletişim teknolojileri de dahil olmak üzere teknolojik alanlardaki işbirliğini genişletme konusunda anlaşmıştır.[1] Bu da iki ülke arasındaki işbirliğinin genişleme ve derinleşme eğiliminde olduğunu göstermesi bakımından son derece mühimdir.

Bu noktada belirtmek gerekir ki; Cezayir, Kuşak ve Yol Girişimi'ne katıldığından bu yana Pekin'le münasebetlerini ilerletmiştir. Nitekim Çin, eski bir

Fransız sömürgesi olan bu ülkede ekonomik etkisini arttırmış ve kazan-kazan mantığı üzerinden şekillenen yapıcı ilişkiler vesilesiyle Cezayir'in ana ihracatçısı konumuna ulaşmıştır.[2] 2022 yılı verilerine göre iki ülke arasındaki ticaret hacmi, 7,42 milyar dolara ulaşmıştır. Bunun 6,28 milyar dolarını Çin'in ihracatı oluştururken; 1,14 milyar dolar seviyesinde de Cezayir'den Çin'e ihracat gerçekleşmektedir.[3]

Ekonomik münasebetler, Cezayir'in yatırım ihtiyacını karşılarken; bu yatırımlar istihdam yaratması hasebiyle de Cezayir'ilerin çıkarlarına hizmet etmektedir. Bu durumun farkında olan Tebboune, Pekin'de Çin Devlet Başkanı Şi Cinping'le bir araya gelmiş ve iki liderin katılımıyla düzenlenen basın

Dr. Doğan BAŞARAN
ANKASAM
AF-PAK Uzmanı

toplantısında Tebboune'un yaptığı şu açıklamalar uluslararası kamuoyunun gündeminde ön sıralarda yer bulmuştur:[4]

"Cezayir, Kuşak ve Yol Girişimi'nin inşasına aktif olarak katılmaya istekli. Mevcut uluslararası manzara çok dengesiz ve daha açık ve kapsayıcı bir dünya ile daha adil ve rasyonel bir uluslararası düzeni teşvik etmede kilit bir rol oynadığı için Çin'e minnettarız."

Anlaşılacağı üzere Cezayir'in Pekin'le münasebetlerdeki beklentisi, ekonomik çıkarlarını azami seviyeye ulaştırmak ve bunun için de daha adil bir uluslararası sistemin inşasını desteklemektir. Bu anlamda Tebboune yönetiminin çok kutuplu dünya arayışlarını desteklediğini ve Kuşak ve Yol Girişimi'ne de bu perspektiften yaklaştığını ifade etmek gerekmektedir.

Dahası Cezayir, çok kutupluluk arayışları açısından sembolik öneme haiz olan ve Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika'dan oluşan BRICS'e de katılma arzusu içerisindedir. Zaten Tebboune, 14-16 Haziran 2023 tarihlerinde de Moskova'yı ziyaret etmiş ve bu ziyaret esnasında Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'le yaptığı görüşmede Cezayir'in BRICS'e katılım sürecinin hızlandırılması hususunda çağrıda bulunmuştur.[5] Dolayısıyla Tebboune'un Pekin ziyareti, her ne kadar ekonomik işbirliğini genişletme ve bu bağlamda Kuşak ve Yol Girişimi ekseninde kazanım elde etme gayesi gütsede Cezayir'in BRICS üyeliği hedefiyle de yakından ilişkilidir. Bu anlamda mevzubahis ziyaret, Cezayir Cumhurbaşkanı'nın Moskova'daki temaslarının devamı olarak da yorumlanabilir. Zaten Tebboune, ülkesinin BRICS üyeliğini desteklediği için Pekin yönetimine teşekkür etmiştir.[6]

Elbette Tebboune'un bir ay arayla önce Moskova'ya ve ardından da Pekin'e gitmesi, Cezayir'in çok kutupluluk arayışlarındaki tavrının somut bir göstergesidir. Ancak bu duruşun Batı'nın tepkisini çekeceği de aşikardır. Lakin bu jeopolitik tercihin Batı'nın Cezayir politikasıyla ilgisinin bulunduğu da öne sürülebilir. Zira İspanya başta olmak üzere Batılı ülkelerin Batı Sahra Sorunu'nda Fas'ın tezlerine yakın konumlanması, Cezayir'de rahatsızlık yaratmakta ve Batı karşıtlığını tetiklemektedir. Bahse konu olan durumun yansıması olarak da Tebboune yönetiminin Moskova ve Pekin'e yöneldiği görülmektedir.

Ayrıca Cezayir'in duruşunu ülkenin sömürgecilik karşıtı mücadelesi de tetiklemektedir. Yani Tebboune'un daha adil bir dünyanın inşa edilmesine ilişkin açıklamalarının arka planında ülkenin tarihsel hafızasında yer alan Fransız sömürgeciliğinin etkili olduğu söylenebilir. Zaten bu yüzden de Cezayir, 2014 senesinde Çin'le "Kapsamlı Stratejik Ortaklık" kuran ilk Arap ülkesi olmuştur.[7]

Öte yandan Çin'in dünyanın en kalabalık nüfusuna sahip olması ve küresel ekonomideki artan etkisine bağlı olarak güçlü sanayi sektörünün doğalgaza bağımlı olması da Pekin'i enerji zengini bir ülke olan Cezayir'le ilişkileri geliştirme noktasında teşvik etmektedir. Çünkü Cezayir, dünyanın en büyük dördüncü doğalgaz ihracatçısıdır ve üçüncü büyük kullanılmamış kaya gazı kaynaklarına sahiptir. Ülke, kanıtlanmış petrol rezervlerinde de on altıncı sırada yer almaktadır.[8] Dolayısıyla enerji tedarikçilerini çeşitlendirme arayışında olan Pekin yönetimi, Cezayir'i mühim bir partner olarak görmektedir. Bu, Pekin yönetimi açısından kaynak ihtiyacının karşılanacağı bir ilişki biçimi anlamını taşıırken; Cezayir'in de müşteri ihtiyacını karşılaması demektir. Yani her iki tarafın da çıkarlarına uygun bir münasebetten bahsetmek mümkündür.

Sonuç olarak Cezayir, İspanya başta olmak üzere Batılı aktörlerin Batı Sahra Sorunu'na ilişkin yaklaşımından rahatsızdır ve Fransız sömürgeciliğinin ülkenin tarihsel hafızasında yarattığı etkinin de yansımasıyla çok kutuplu dünya arayışlarını savunmaktadır. Bu bağlamda Tebboune yönetimi, Moskova ve Pekin'le yakınlaşmakta ve BRICS'e üye olmak istemektedir. Kuşak ve Yol Girişimi'nin de bir parçası olan ülke, Çin'le ilişkileri yatırım ve enerji ihracatı boyutunda da önemsemektedir.

[1] Zhao Ziwen, "Algerian President Meets China's Xi Jinping in Beijing to Expand Tech Ties and Build on Belt-and-Road Relationship", South China Morning Post, <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3228133/algerian-president-meets-chinas-xi-jinping-beijing-expand-tech-ties-and-build-belt-and-road>, (Erişim Tarihi: 20.07.2023).

[2] "Tebboune in China to Plead Algeria's Accession to BRICS", Africa News, <https://www.africanews.com/2023/07/17/tebboune-in-china-to-plead-algerias-accession-to-brics/>, (Erişim Tarihi: 20.07.2023).

[3] Aynı yer.

[4] Aynı yer.

[5] "Tebboune Urges Acceleration of Algeria's BRICS Accession Process", Anadolu Agency, <https://www.aa.com.tr/en/africa/tebboune-urges-acceleration-of-algerias-brics-accession-process/2923459>, (Erişim Tarihi: 20.07.2023).

[6] Tebboune in China..., a.g.m.

[7] "China to Deepen Security, Defence Cooperation with Algeria", Reuters, <https://www.reuters.com/world/china/xi-says-china-will-deepen-cooperation-with-algeria-several-key-sectors-2023-07-18/>, (Erişim Tarihi: 20.07.2023).

ANKASAM ANALİZ

NATO'nun Çin'le Mücadele Planı Nedir?

Rusya ve Çin, son 10 yıllık periyotta Batı'nın liderliğindeki dünya düzenine yönelik çıkışları ve bu kapsamda tek kutuplu dünya anlayışına karşı çok kutupluluğu savunan güçler olarak ön plana çıkmaktadır. 2017 yılında Asya-Pasifik'in açık ve özgür kalabilmesi için Dörtlü Güvenlik Diyalogunun (QUAD) kurulması, Batı'nın ilgisinin Rusya'dan Çin'e yönelmesine yol açmıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) liderliğindeki Batı Dünyası, 2019 yılından itibaren dış politikasında Çin'le mücadeleye yoğunlaşmıştır. Batı Dünyası içerisinde Avrupa Birliği ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO), uluslararası sistemde Pekin'in yükselişini durdurmaya yöne-

lik izledikleri stratejileri entegre etmeye çalışmaktadırlar. Bu anlamda Batı Dünyası'nın Rusya veyahut Çin'le başa çıkma yöntemlerinde tam bir uyum söz konusu değildir.

Batı'nın Rusya'ya karşı savaşı, 2014 yılında Kırım'ın ilhakiyla başlamış ve 2022 yılının Şubat ayında Ukrayna'yı işgalinden sonra hız kazanmıştır. Bu süreçte Çin'in Rusya'yı Ukrayna'daki eylemlerinden dolayı kınamayı açıkta reddetmesi, Batı'nın Asya-Pasifik'teki sözde "Çin tehdidini" yeniden hatırlamasına neden olmuştur. Avrupa bir yandan Rusya'yla savaşa odaklanmaya çalışırken, diğer yandan NATO, eş zamanlı olarak Çin'le

Dr. Cenk TAMER
ANKASAM
Asya-Pasifik
Uzmanı

nasıl mücadele edeceğini araştırmaya başlamıştır. 2022 yılında Madrid Zirvesi öncesinde İngiltere, Ukrayna'dan ders alınması gerektiğini ve Tayvan'daki olası bir "Çin saldırısına" karşılık Avrupa'nın savaşa hazırlıklı olması gerektiğini ısrarla vurgulamıştır.

ABD'nin uyarıları ve baskıları sonucunda Avrupa, Çin'in yükselişini durdurmak amacıyla NATO çerçevesinde stratejik adımlar atmaya başlamıştır. Bunlardan ilki; geçtiğimiz yılki zirveye Asya-Pasifik'ten Japonya, Yeni Zelanda, Güney Kore ve Avustralya ülke liderlerinin katılması olmuştur. Böylelikle NATO, Çin'in Asya-Pasifik'teki sözde "saldırgan eylemlerini" durdurabilmek amacıyla bölgede stratejik ortaklıklar geliştirmeye başlamıştır.

Bu noktada Batı'nın bilhassa NATO bünyesinde Çin'le nasıl mücadele edeceği sorusu ortaya çıkmaktadır. İttifakın görev alanı tartışmalarını bir kenara bırakırsak, üye devletler arasında Çin konusunda bir fikir birliğinin olmadığı açıktır. Avrupalı devletler, Çin'in bir düşman olmadığını, ancak büyük bir rakip olabileceğini vurgulamaktadırlar. Diğer yandan ABD ve İngiltere liderliğindeki güçler, Çin'in Rusya'dan sonra bir numaralı düşman haline getirilmesi için çaba sarf etmektedirler.

ABD ve Avrupalı güçler arasındaki rekabetten olumsuz etkilenen Asya-Pasifik ülkeleri ise Çin'le açık bir mücadeleye girişmeleri noktasında bir tercihe zorlanmaktadırlar. Bu bağlamda, bölgede en fazla baskıya maruz kalan ülkelerden biri de Japonya'dır. Bunun sebebi hem Çin'e yakın olması hem de güvenliği ABD'yle kurmuş anlaşmaya dayandırmasıdır. Yani ABD'nin desteği olmadan Japonya'nın Çin'den kendini koruyabilmesi mümkün olmayacaktır.

Öyleyse Tokyo, Washington'un istekleri doğrultusunda hareket etmeye kendini mecbur hissedebilir. Bu yüzdendir ki Japonya, Çin'in eylemlerine karşı koyabilmek adına NATO'yla işbirliğine en sıcak bakan Asya-Pasifik ülkesidir, denilebilir. Konuyla ilgili Çin'in Tokyo Büyükelçiliği, NATO'nun Asya-Pasifik'e genişleme planının Birleşmiş Milletler kurallarını ihlal ettiğini ve Japonya'nın NATO'yla etkileşim kurarak bölgesel güveni baltaladığını belirtmiştir.[1]

NATO'nun Asya-Pasifik'teki gayri resmi ortakları olarak kabul edilen Japonya, Avustralya, Yeni Zelanda ve Güney Kore, geçtiğimiz yılki NATO Liderler Zirvesi'nin ardından bu yıl Vilnius'ta düzenlenen zirveye de katılmışlardır. Bu yinelenen katılım, Asya-Pasifik bölgesinin NATO için artan önemini ve örgütün bölgesel ortaklarla artan ilişkisini vurgulamaktadır.[2] Vilnius Zirvesi sırasında

Japonya ve Avustralya, Ukrayna'ya verdikleri desteği yinelemiş ve Kiev'e yardım sözü vermişlerdir. Ayrıca NATO, Japonya ve Güney Kore ile siber güvenlik, savunma ve Asya-Pasifik'te işbirliği gibi alanlara odaklanan bireysel ortaklık anlaşmalarını onaylamıştır.

Bununla birlikte, Japonya'da bir NATO irtibat ofisi kurma önerileri, Fransa'nın vetosu nedeniyle reddedilmiştir. Bu durum, ittifakın itici (motor) gücü olan ABD ve İngiltere açısından bir hayal kırıklığı olarak yorumlanmıştır. Bununla birlikte NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg, irtibat bürosunun açılmasının daha sonraki bir aşamada değerlendirilebileceğini ve görüşmelerin devam ettiğini ifade etmiştir.[3] NATO'nun Japonya'da ofis açma girişimleri, Çin'i provoke etmekle birlikte bölgesel tansiyonu da artırmaktadır. Esasına bakılırsa NATO'nun görev alanına Asya-Pasifik dahil değildir. Buna rağmen bölgesel ortaklıklar yoluyla Çin'le mücadele edilmesi amaçlanmaktadır. Bu durum NATO içerisindeki bölünmelere yol açmaktadır.

ABD'nin başını çektiği güçler, NATO çerçevesinde Japonya ve Güney Kore'ye daha fazla destek olunmasını ve böylece Çin'in çevrenin gerektirdiğini savunurken; Avrupalı aktörler, NATO'nun bölgesel ortaklıklar yoluyla Asya-Pasifik'in güvenliğine katkıda bulunmayı amaçlamaktadırlar. Başka bir ifadeyle ABD, NATO'nun yörüngesini Asya-Pasifik'e kaydırmaya çalışmaktadır. Bunu yaparken de Washington, tüm NATO üyesi devletlerin Pekin'e karşı cephe almasını, kutuplaşmasını ve gerekirse Çin'le sıcak çatışmayı göze almasını istemektedir. NATO'nun Avrupalı üyeleri ise barışçıl bölgesel ortaklıkların Çin'i durdurmakta yeterli olabileceğini, tehlikeli ittifakların sadece bölgesel tansiyonu yükselteceğini ve savaşa yol açabileceğini belirtmektedirler.

NATO'nun Asya-Pasifik'te bir savaşın içerisine çekilme ihtimali her zaman vardır. Örneğin Amerikan unsurlarına yapılacak bir saldırı, NATO'nun 5. Maddesinin devreye girmesine yol açabilir. Afganistan örneğinde görüldüğü gibi NATO, coğrafi görev alanının dışında da operasyon düzenleyebilir. Fakat Afganistan'dan farklı olarak NATO üyeleri, Çin'e karşı kolektif hareket etmek istemeyebilir. Zira Avrupa'nın en büyük ticari partnerinin Çin olduğu gerçeğinden hareketle NATO'nun Asya-Pasifik sorunlarına fazla karışmak istemeyeceği düşünülebilir. Fakat önümüzde Rusya örneği de vardır. Avrupa, enerjide Rusya'ya büyük oranda bağımlı olmasına rağmen NATO, ABD'nin de baskıları sonucunda Ukrayna'ya destek vermek durumunda kalmıştır. Fakat bu destek, Avrupa'nın güvenliğini yakından ilgilendirmektedir.

Diğer taraftan Avrupa, kendi güvenliğini yakından ilgilendirmeyen Çin-Tayvan meselesinde taraf olmak istemeyebilir. ABD'nin Avrupa'yı kendi yanına çekmek için kullandığı en önemli argüman; kurallara dayalı uluslararası düzenin korunmasıdır. Washington'un iddiasına göre; Rusya, bu düzeni bozmuştur ve sırada Çin vardır. ABD'ye göre; Çin, Rusya'nın yolundan gitmektedir ve yakın zamanda Tayvan'a saldırarak kurallara dayalı düzeni bozabilir. Öyleyse yapılması gereken; NATO'nun bir şekilde küresel sorunlarla ilgilenmesini sağlamak-tadır. Geçtiğimiz yıl NATO'nun Madrid Zirvesi'nde kabul edilen Stratejik Konseptte ilk kez Çin'in sistemik bir rakip olduğu belirtilmiş ve küresel güvenliğe dikkat çekilmiştir. Bu bağlamda NATO'nun Çin'le mücadele planının temelinde; esasında küresel güvenliğin sağlanması yatmaktadır. Bundan sonra NATO, Birleşmiş Milletler Şartı'nda olduğu gibi "uluslararası barış ve güvenliğin korunması" mottosuyla hareket edecektir. NATO'nun Asya-Pasifik sorunlarıyla ve özellikle Çin'le ilgilenebilmesinin tek yolu budur.

[1] "China Warns Japan On NATO, Hopes It Refrains From Undermining Trust in Region", Reuters, <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/china-warns-japan-nato-hopes-it-refrains-undermining-trust-region-2023-07-24/>, (Erişim Tarihi: 24.07.2023).

[2] "3 QUESTIONS-Is Indo-Pacific a new frontier for NATO?", AA, <https://www.aa.com.tr/en/analysis/3-questions-is-indo-pacific-a-new-frontier-for-nato/2948372>, (Erişim Tarihi: 24.07.2023).

[3] Aynı yer.

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) bünyesinde faaliyet gösteren ve uluslararası hakemli dergi olan Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi'nin son sayısı yayımlanmıştır. Academic Keys, ASOS Index, CEEOL, Cite Factor, DRJI, Index Copernicus, İdeal Online, Research Bible, Sindex ve TÜBİTAK DERGİPARK veri tabanları tarafından taranan dergimize aşağıdaki bağlantı üzerinden ulaşabilirsiniz.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ CİLT VIII , SAYI I

BÖLGESEL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) bünyesinde faaliyet gösteren ve uluslararası hakemli dergi olan Bölgesel Araştırmalar Dergisi'nin son sayısı yayımlanmıştır. Academic Keys, ASOS Index, CEEOL, Cite Factor, DRJI, Index Copernicus, İdeal Online, Research Bible, Sindex ve TÜBİTAK DERGİPARK veri tabanları tarafından taranan dergimize aşağıdaki bağlantı üzerinden ulaşabilirsiniz.

ANKASAM BÖLGESEL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ CİLT VIII , SAYI I

